

Viestinnän saavutettavuus

Sisältö, ymmärrettävyys ja kieli

Maija Hirvonen, Tampereen yliopisto

Verkkopalvelujen saavutettavuus

Mitä ja miksi?

- Verkkopalvelut kaikkien käytettävissä, kaikissa tilanteissa
 - Verkkopalvelujen helppokäyttöisyyttä ja toimivuutta kaikille
 - Sujuvaa ja nopeaa asiointia
 - Lisää itsenäisyyttä ja osallisuutta, vähemmän tuen tarvetta
- = Yhdenvertaisempi yhteiskunta

Kenelle?

Aistivammat, oppimisvaikeudet, fyysiset ja motoriset rajoitteet, ikääntyminen, kognitiiviset haasteet ym.

Miten?

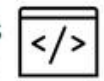
Sisällön saavutettavuus

- Selkeä ja yksinkertainen kieli
- Otsikoinnit kunnossa
- Sisältö helposti luettavaa ja silmäiltävää
- Linkkitekstit kuvaavia
- Kuvat ja visuaaliset elementit selostettu
- Videot tekstitetty

Tekninen saavutettavuus

- Koodattu oikein ja virheettömästi
- WCAG 2.0 -standardin mukainen
- Fontit luettavia, kontrastit riittäviä
- Toimii hyvin myös pelkällä näppäimistöllä ja avustavilla teknologioilla

WCAG 2.0

- Verkkopalvelujen saavutettavuuden standardi
- Luonteeltaan tekninen
- Hyvä lähtökohta, mutta ei takaa täyttä saavutettavuutta

WCAG 2.0

Ratkaisee vain puolet saavutettavuusongelmista

Puolet saavutettavuuden esteistä liittyy mm. sisältöön

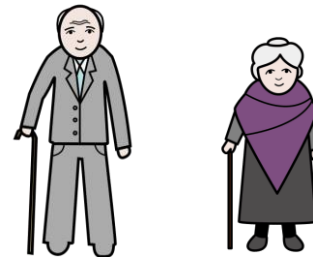
Saavutettavuusdirektiivi

- Tavoite: kaikki julkiset verkkopalvelut kaikkien kansalaisten käytettäviksi
- Nojautuu WCAG 2.0 -standardiin
- Voimaan asteittain syksystä 2019 alkaen
- Koskee julkisen sektorin kaikkia verkkosivustoja, mobiilisovelluksia ja verkkodokumentteja

Lisää: celia.fi/saavutettavuus

Toimintakyky ja -rajoitteet

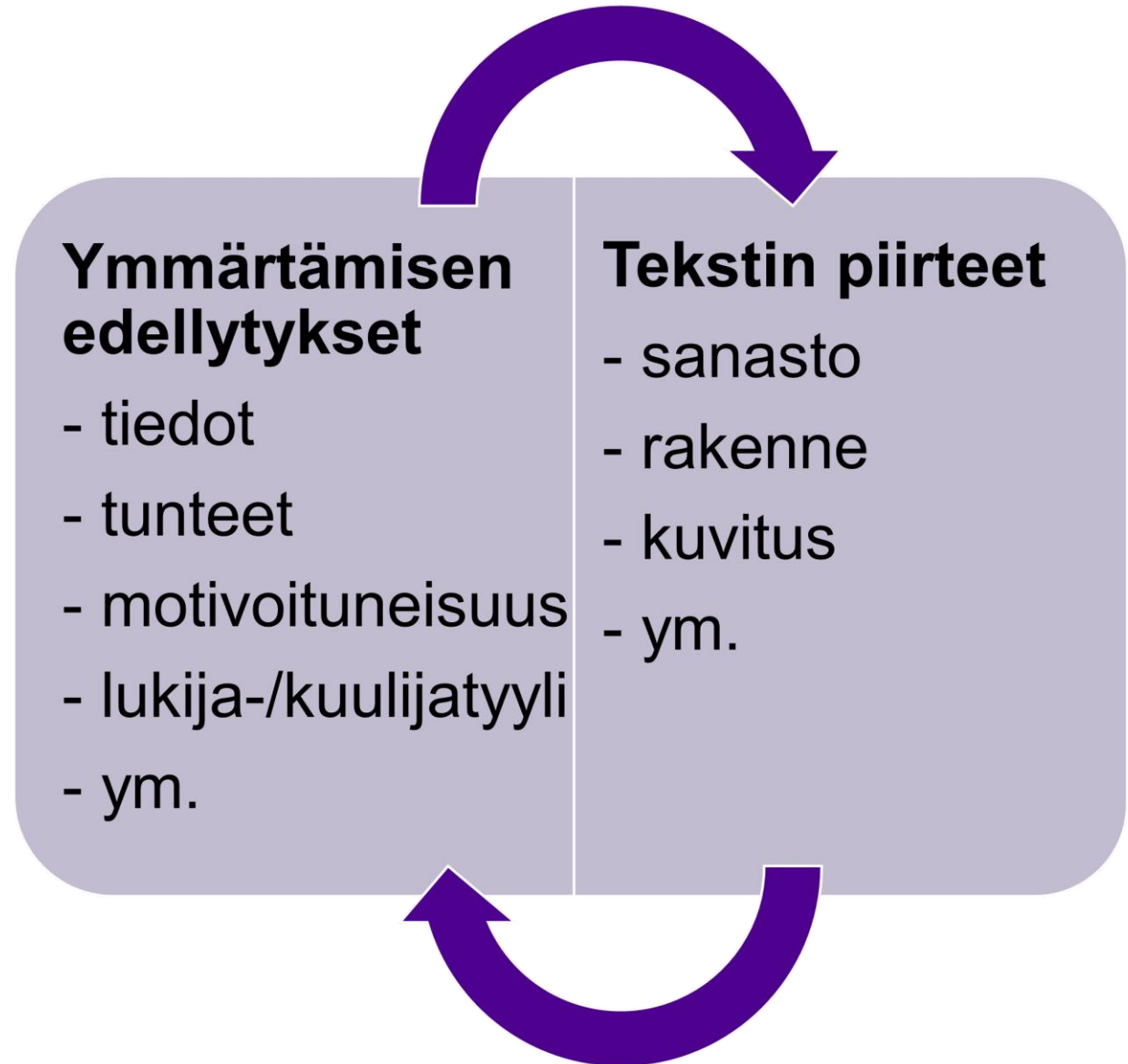
- Jokainen kokee elämässään (esim. ikääntyessä) toimintakykyä alentavia tekijöitä, jotka voivat olla **pysyviä, väliaikaisia tai tilannekohtaisia**.
 - Maailman väestöstä noin 15 %:lla on pysyväisluonteisia toimintarajoitteita.
- Toimintakyky ja toimintarajoitteet: **terveydentila, yksilö- ja ympäristötekijät**
- Toimintarajoitteet voi jakaa eri tavoin:
 - **Aistit** (kuulo, näkö)
 - **Kielellinen** (puhe, monikielisyys ja monikulttuurisuus)
 - **Fyysinen** (liikkumisen rajoitteet)
 - **Kognitiivinen** (ikäntyminen, oppiminen, kehitysvamma)
 - **Sosiaalinen syrjäytyminen ja muu haavoittuva asema**
 - *Ikääntyvä väestö*
 - *Vammaisuus*
 - *Syrjäseutujen asukkaat*
 - *Kehitysmaat*
 - *Näkyvä vs. näkymätön toimintarajoite*

Lähteet: International Classification of Functioning (ICF), World Health Organization

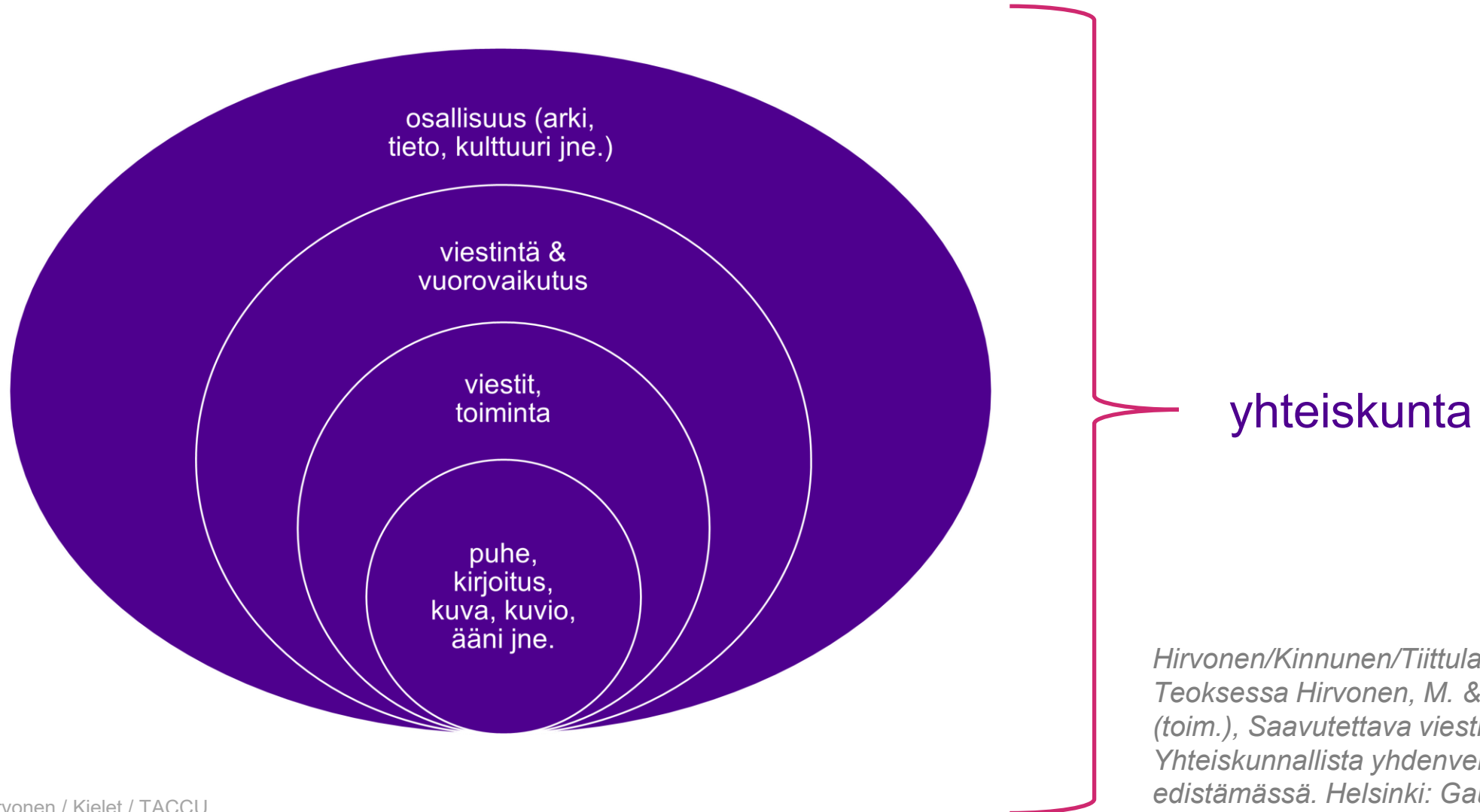
Kuvat: Sergio Palao / ARASAAC

Ymmärrettävyys

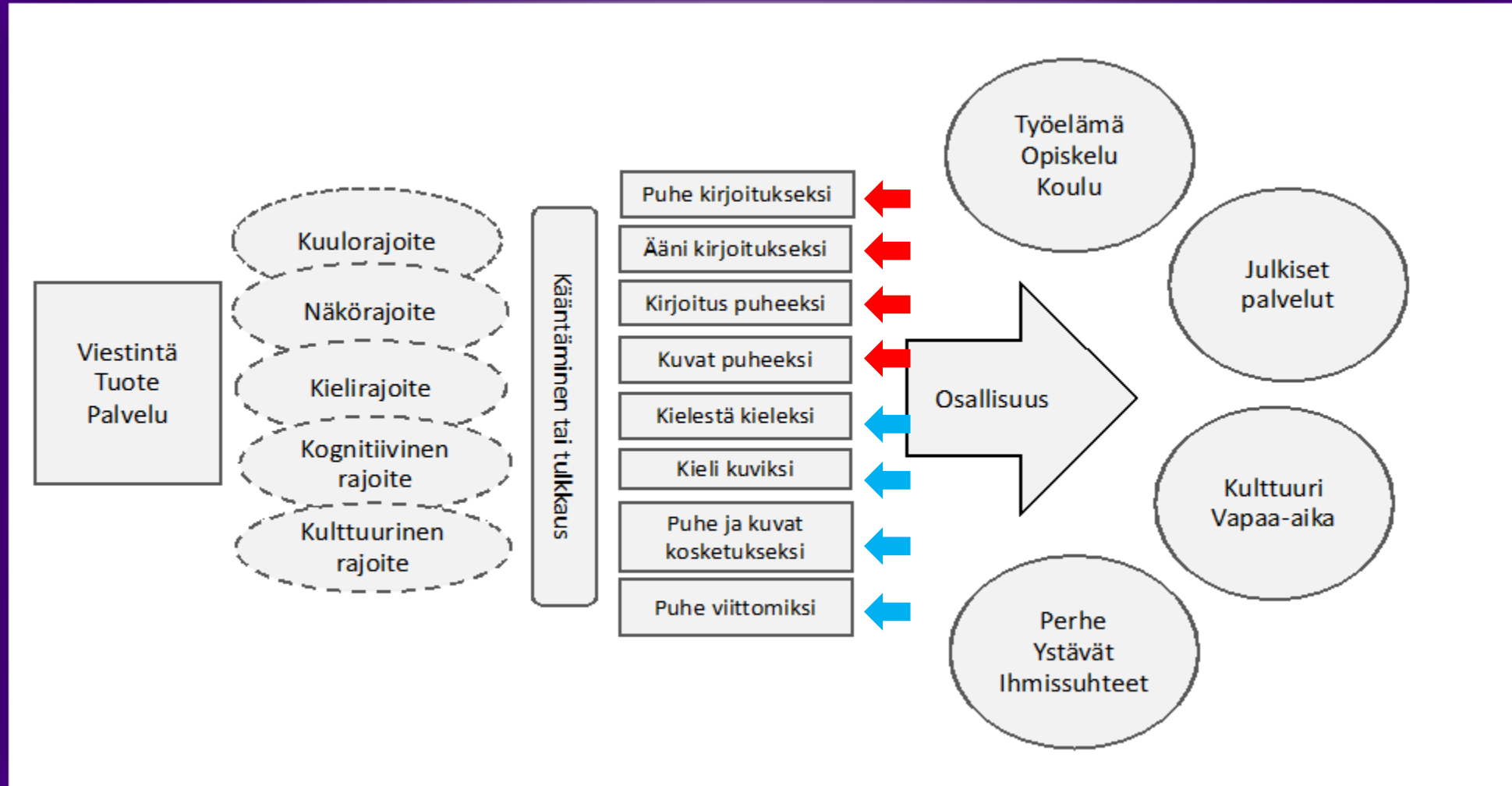
Christmann/Groeben (2019): Verständlichkeit: die psychologische Perspektive. Teoksessa Maaß, C. & Rink, I. (toim.), Handbuch für Barrierefreie Kommunikation. Berlin: Frank & Timme.

Viestinnän saavutettavuus: kuvio

Hirvonen/Kinnunen/Tiittula (2020): Johdanto. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (toim.), Saavutettava viestintä – Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus.

Viestinnän saavutettavuus: digilaki ja muut lait

Kielellinen saavutettavuus

- Ulottuvuuksia
 - kielen muodon muuttaminen
 - puhe kirjoitukseksi, kirjoitus puheeksi
 - kielen mukauttaminen
 - selkokieli, selkeä kieli, yleistajuistaminen jne.
 - kieltenvälinen kääntäminen
 - kieli saavutettavuuden välineenä
 - ei-kielellisen sisällön kielellinen kuvailu

Kieli saavutettavuuden välineenä

- Ei-kiellellisen sisällön kielellinen kuvailu
 - Digilain saavutettavuusvaatimukset ja WCAG-ohjeistus velvoittavat noudattamaan **A- ja AA-tason** onnistumiskriteereitä:
 - mm. videoiden **tekstittäminen** ja **kuvailutulkkaus** sekä ääni- ja kuvainformaation **vaihtoehtokuvaukset**
 - **tekstivastine / vaihtoehtoinen teksti / alt-teksti / vaihtoehtokuvaus**
 - ”Kaikki käyttäjälle esitettävä ei-tekstuaalinen sisältö on varustettu saman tarpeen täyttävällä tekstivastineella.” (<https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi>)
 - Tekninen toteutus: tarkoituksena on tuottaa www-sivuille (tai sähköisiin tiedostoihin) img-elementtiin alt-attribuutin sisältö
 - Alt-attribuutin sisältö on teksti, jonka ruudunlukuohjelmat välittävät käyttäjälle. Se ei näy sivulla tekstinä vaan on piilossa html-sivun koodissa.
 - Sisällöllinen toteutus: tarkoituksena on kuvailla kuvan tieto niille, jotka eivät näe itse kuvaa (tekstivastine parantaa myös hakukonenäkyvyyttä). (<https://www.saavutettavasti.fi/kuva-ja-aani/kuvat/>)

Kuvien kielellinen kuvailu

- Kuvien kielellisen kuvailun perusohjeet
 - Kaikki kuvat ja visuaalinen informaatio tulee kuvailla jollakin tasolla.
 - Kuvailu sisältää olennaisen/tarpeellisen tiedon kuvasta.
 - Kuvaile, mitä näet (yhdellä virkkeellä = 125 merkkiä).
 - Kuvaile neutraalisti ja asiapitoisesti.
 - Käytä kieliopillisesti hyvää kieltä ja välimerkkejä.
 - Älä luota automaattisesti luotuihin kuvauksiin.
 - Huomioi mahdollisen kohderyhmän tarpeet.

Hintojen nousu vaikuttaa tukiin

Kelan tukiin on vireillä useita korotuksia, jotka johdetaan sähkönn hinnannoususta ja inflaatiosta. Tutustu tulossa oleviin muutoksiin kela.fi-sivuilla.

Lue lisää >

Asioi verkossa

Hae etuutta, lähetä liitteet ja ilmoita muutoksista. Voit hoitaa lähes kaikki Kela-asiiasi OmaKela-

OmaKela

Lapsiperheet

- > Äitiyspakkaus
- > Pikaopas perhe-etuuksiin

Opiskelijat

- > Opiskelijan pikaopas
- > Näin haet opintotukea

SELKO

Kela.fi selkokielellä

Tutustu Kelan tukiin selkokielellä.

Siirry sivustolle >

alt-teksti:

Opiskelijanainen sitoo kengännauhoja lattialla

autom. luotu kuvaus:

Kuva, joka sisältää kohteen henkilö, sisä, ikkuna, nainen

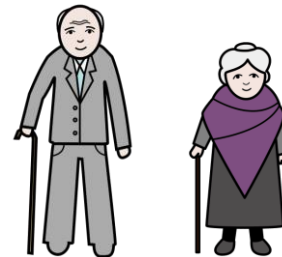
Kuvien kielellinen kuvailu: lisätietoa

- Mistä lisätietoa?
 - saavutettavasti.fi -sivusto: yleisohjeet
 - Kuvailutulkkaus Suomessa -selvitystyön raportti, liite 2 ”Kuvien kuvailu”
 - Näkövammaisten liiton ja kulttuuripalvelun webinaari ”*Kuvien kuvailutulkkaus*” YouTubessa: erilaisten kuvien kuvailu, paneelikeskustelu
 - Daisy-konsortion webinaarisarja ”[Accessible Publishing and Reading](#)”: erilaisten kuvien kuvailu

Saavutettavuus = käytön laajentaminen

- saavutettavuus = ihmisoikeus, mutta lisäksi...
- kun viestintää muutetaan muodosta toiseen, tuotteen tai palvelun käyttö lisääntyy uusien käyttötapojen ja käyttäjien myötä
 - tekstityksen käyttö meluisassa tilassa
 - kirjan kuuntelu liikkeessä
 - ei-kielellisen sisällön kuvailun hakukonelöydettävyys
 - selko- tai selkeän kielen käyttö kielenoppimisessa
 - jne.

Kiitos!

maija.hirvonen@tuni.fi

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kielten yksikkö

Tampere Accessibility Unit